

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

پیامدهای پاندمی کرونا و رویکردهای تبعیض آمیز مقابله با آن

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی ظریف

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲.....	مقدمه	■
۲.....	هشدار صندوق بین المللی پول	■
۲.....	تبعیض در واکسیناسیون	■
۴.....	بحران اقتصادی و تنش های اجتماعی	■
۴.....	نکته آخر	■

همزمان با شیوع ویروس «دلتا»، عملکرد دولت‌ها در واکسیناسیون متفاوت و گاه با تبعیض‌هایی آشکار همراه بوده است؛ به نحوی که سازمان‌های بین‌المللی نیز نابرابری و بی‌عدالتی در دسترسی به واکسن را تهدیدی برای ثبات و امنیت بین‌المللی توصیف کرده‌اند. با شیوع افسارگسیخته نوع هندی ویروس جهش یافته کرونا بسیاری از محدودیت‌ها و اقدامات سختگیرانه بهداشتی در سراسر جهان بازگشت و کشورها با چالش‌های زیادی برای مقابله هرچه سریع‌تر با این ویروس منحوس دست و پنجه نرم می‌کنند. صندوق بین‌المللی پول و سازمان تجارت جهانی از جمله سازمان‌هایی هستند که درباره عواقب منفی ناشی از نابرابری واکسن کرونا در جهان هشدار داده‌اند، زیرا این نابرابری، زمینه ایجاد شورش‌های اجتماعی را در کشورهای فقیر یا در حال توسعه ایجاد می‌کند.

■ هشدار صندوق بین‌المللی پول

سال گذشته صندوق بین‌المللی پول درباره امکان بروز "ناآرامی‌های اجتماعی و اعتراضات جدید" به دلیل رکود اقتصادی ناشی از شیوع کرونا هشدار داد. در گزارش این نهاد آمده است اگر کمک‌های دولتی، به طور ناعادلانه به نفع شرکت‌های بزرگ و نه برای عموم مردم توزیع شود، ناآرامی‌های اجتماعی پدید خواهد آمد. بنا بر این گزارش، این خطر به ویژه در کشورهایی که پیش از این نیز با "فساد گسترده" و "عدم شفافیت" در امور دولتی روبرو بوده‌اند و اقدامات دولتی و خدمات عمومی ضعیف داشته‌اند، بیشتر مشهود خواهد بود. بحران اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا در حال حاضر نیز تنش‌هایی را در کشورهایی نظیر آفریقای جنوبی، اکوادور، شیلی و هائیتی ایجاد کرده است. دولت‌ها در سراسر جهان، مبالغ هنگفتی را برای کاهش تأثیرات اقتصادی و اجتماعی گسترش ویروس اختصاص داده‌اند. به گزارش صندوق بین‌المللی پول از این مبلغ حدود ۳.۳ تریلیون دلار برای هزینه‌های اضافی دولت‌ها، حدود ۱.۸ تریلیون دلار برای پرداخت وام و تزریق سرمایه و مبلغ ۲.۷ تریلیون دلار برای ضمانت‌های دولتی در نظر گرفته شده است.^۱

صندوق بین‌المللی پول در برآورد جدید خود در سال ۲۰۲۱ میلادی نیز آورده است: آهنگ رشد اقتصادی در کشورهای فقیرتر که قادر به اجرای طرح‌های محرک اقتصادی بزرگ نبودند، آهسته‌تر از دیگر کشورها خواهد بود. از سوی دیگر به گفته اقتصاددانان پیامدهای اقتصادی همه‌گیری کرونا، پیشرفت‌های اخیر برای مقابله با فقر را زیر سؤال برده است. سال گذشته ۹۵ میلیون نفر از کسانی که پیش‌بینی می‌شد تا پیش از همه‌گیری کرونا دیگر در فقر مطلق نباشند، همچنان در این گروه قرار گرفتند.^۲

■ تبعیض در واکسیناسیون

به گزارش «سازمان ملل متحد» بیش از شش ماه از آغاز واکسیناسیون کووید-۱۹ در جهان می‌گذرد، اما از مجموع واکسن‌های تزریق شده، ۴۴ درصد در کشورهای ثروتمند و تنها چهار دهم درصد در کشورهای فقیر بوده است؛ به عبارت دیگر، دسترسی ثروتمندان به

۱. سایت انرژی امروز، «هشدار صندوق بین‌المللی پول نسبت به بروز ناآرامی‌های اجتماعی»، ۱۳۹۹/۱/۲۷

۲. سایت اقتصاد گردان، «جهان بالاترین نرخ رشد اقتصادی سه دهه اخیر را در ۲۰۲۱ تجربه خواهد کرد»، ۱۴۰۰/۱/۱۹

واکسن ۱۱۰ برابر بیشتر بوده است. ناامیدکننده‌تر از آمار نابرابر توزیع واکسن، تداوم این روند بوده، به طوری که برای ماه‌ها هیچ تغییری در دسترسی به واکسن حاصل نشده است.^۱

کشورهای ثروتمند دریافت کننده واکسن کرونا:^۲

کشور	دریافت کنندگان دوز اول	دریافت کنندگان دوز کامل
کانادا	۷۲ درصد	۵۸ درصد
انگلیس	۷۰ درصد	۵۷ درصد
بلژیک	۶۹ درصد	۵۷ درصد
اسپانیا	۶۷ درصد	۵۷ درصد
هلند	۶۸ درصد	۵۰ درصد
ایتالیا	۶۳ درصد	۵۱ درصد
آلمان	۶۲ درصد	۵۲ درصد
فرانسه	۶۱ درصد	۴۷ درصد

سازمان ملل قصد دارد روند واکسیناسیون در کشورهای فقیر را برای کاهش تنش‌های اجتماعی تسریع کند. امید می‌رود کمک مالی بانک جهانی و دیگر بانک‌های بین‌المللی در ماه‌های آتی به برنامه «کوواکس»^۳ این امکان را بدهد که دوزهای بیشتری از واکسن کرونا را در اختیار کشورهای در حال توسعه قرار دهد. بدیهی است تاخیر در روند واکسیناسیون کشورهای در حال توسعه یا فقیر موجب استمرار پاندمی کرونا در این کشورها خواهد شد و تبعات اقتصادی آن، مردم این بخش از جهان را بیش از پیش فقیر خواهد کرد و منجر به اعتراضات اجتماعی در این کشورها می‌شود.

کشورهای فقیر دریافت کننده واکسن کرونا:^۴

کنگو	۰/۱ درصد
چاد	۰/۲ درصد
سودان جنوبی	۰/۵ درصد
کامرون	۱/۳ درصد
سومالی	۱/۶ درصد
نیجر	۱/۸ درصد
نیجریه	۲ درصد
اتیوپی	۲ درصد
کنیا	۳/۲ درصد
آنگولا	۵ درصد

۱. خبرگزاری ایرنا، «تبعیض جهانی در توزیع واکسن کرونا؛ دسترسی ۱۱۰ برابری کشورهای ثروتمند»، ۱۴۰۰/۳/۱۸.

2. <https://www.nytimes.com/interactive/2021/world/covid-vaccinations-tracker.html>

۳. کوواکس نام برنامه سازمان بهداشت جهانی با هدف دسترسی عادلانه به واکسن‌های کووید-۱۹ است.

4. <https://www.nytimes.com/interactive/2021/world/covid-vaccinations-tracker.html>

■ بحران اقتصادی و تنش‌های اجتماعی

همه‌گیر شدن ویروس کرونا در دو سال گذشته بر فرآیند تولید، کاهش تقاضا، افزایش بیکاری و کاهش سطوح درآمدی کشورهای جهان تاثیر مستقیم داشته است. این تاثیر را می‌توان در صناعی همانند خطوط هوایی و جهانگردی، توریسم و بنگاه‌های اقتصادی مشاهده کرد. شرکت‌های تولیدی و کارخانه‌ها برای واردات و صادرات با محدودیت‌های زیادی از جمله تعدیل نیرو مواجه شدند. از سوی دیگر بیشتر سرمایه‌گذاران با توجه به عدم قطعیت و پیش‌بینی ناپذیری ویروس کرونا ترجیح دادند، سرمایه‌گذاری را متوقف کنند که این امر اوضاع را وخیم‌تر کرد. نارضایتی‌ها بابت فقر و نابرابری ناشی از اوضاع وخیم اقتصادی، بسیاری را ناامید کرد و احتمال بروز تنش‌های اجتماعی در کشورهای کمتر توسعه یافته را که قادر به ارائه طرح‌های حمایتی نبودند، افزایش داد.

به گزارش «آکسفام»، یکی از مهم‌ترین نهادهای بین‌المللی برای مبارزه با فقر و گرسنگی، این بحران (پاندمی کووید-۱۹) قابلیت آن را دارد که حدود نیم میلیارد نفر را به سوی فقر بکشاند. بر اساس یکی از محتمل‌ترین سناریوهای ارائه شده در گزارش آکسفام، با کاهش ۲۰ درصدی درآمد، تعداد افراد فقیر از ۴۳۴ میلیون نفر به ۹۲۲ میلیون نفر در سراسر جهان افزایش می‌یابد و تعداد افرادی که روزانه با درآمد زیر ۵.۵۰ دلار زندگی می‌کنند، با افزایش ۵۴۸ میلیون نفر به نزدیک ۴ میلیارد نفر می‌رسد. همچنین، این بحران می‌تواند موجب کشته شدن ۸۳ هزار نفر بر اثر فقر شود. مطابق داده‌های سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، نرخ بیکاری از ۵.۲ درصد در فوریه ۲۰۲۰ به ۵۶ درصد در مارس افزایش یافت. سازمان بین‌المللی کار نیز اعلام کرد از آغاز همه‌گیری، ۲.۷ میلیارد کارگر که ۸۱ درصد از نیروی کار جهان را تشکیل می‌دهند، تحت تاثیر قرار گرفتند و بدون سیاستگذاری مناسب قادر به بازپایی معیشت خود نیستند.^۱

■ نکته آخر

پاندمی ویروس کرونا آسیب‌های ماندگاری به شاخصه‌های اساسی چشم‌اندازهای بلندمدت رشد اقتصادی وارد آورده و همچنین به سایش بیشتر استانداردهای زندگی منجر شده است. براساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، جهان در سال گذشته بدترین بحران اقتصادی را پس از رکود دهه ۱۹۳۰ تجربه کرد و این همه‌گیری حدود ۸.۸ تریلیون دلار به اقتصاد جهانی صدمه می‌زند. صندوق بین‌المللی پول تحت تاثیر پیشرفت سریع واکسیناسیون در کشورهای ثروتمند طی ماه‌های اخیر، پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی در این کشورها را افزایش داد و همزمان برآورد رشد اقتصادی را در کشورهای فقیر که واکسیناسیون در آنها به کندی پیش می‌رود، کاهش داد. با وجود بهبود پیش‌بینی این نهاد در مورد رشد اقتصادی کشورهای پیشرفته، آینده اقتصاد بسیاری از کشورهای فقیر و در حال توسعه به دلیل تداوم بحران کرونا و سرعت کند واکسیناسیون تیره یا مبهم است. به گفته اقتصاددان ارشد صندوق بین‌المللی پول: «تا زمانی که ویروس در سراسر جهان ریشه‌کن نشود، رشد اقتصادی جهان تضمین نخواهد شد».^۲

۱. یورو نیوز، «جنبش‌های پساکروناوی؛ چه انگیزه‌هایی اعتراض‌های جمعی را شکل می‌دهند؟»، ۲۰/۰۸/۲۰۲۰.

۲. سایت انتخاب، «پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول: افزایش ۶ درصدی نرخ رشد اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۱»، ۱۴۰۰/۵/۵.